

YTTRANDE
2020-09-23

Ert Dnr: Fi2020/01583/S2
Finansdepartementet

Betänkandet SOU2020:20 Utredningen om skatt på skadliga kemikalier i kläder och skor (dnr Fi2020/01583/S2)

Inledning

NilsonGroup AB vill tacka för möjligheten att lämna synpunkter på betänkandet Skatt på modet (SOU 2020:20) och önskar lämna ett yttrande.

NilsonGroup AB har varit verksam i skobranschen sedan mitten av 50-talet och vi sysselsätter idag omkring 2000 personer på vårt huvudkontor i Varberg, i våra butiker i Skandinavien och på våra produktionskontor i Kina. Kemikaliesäkerhet har länge varit en av våra högst prioriterade frågor och vi ställer höga krav på att våra produkter inte innehåller några ohälsosamma, miljöskadliga eller förbjudna ämnen. Vår restriktionslista för kemikalier grundar sig på EU:s kemikalielagstiftning REACH och i flera fall ställer vi högre krav än de lagstadgade för att säkerställa att de produkter som sätts på den svenska marknaden inte innehåller några otillåtna nivåer av SVHC-ämnen. Vi för också ett aktivt arbete för att motverka miljö- och hälsorisker i våra produktionsländer.

Vi anser att åtgärder som förbjuder eller begränsar användandet av farliga substanser i produkter, när realistiska alternativ finns tillgängliga, är viktiga och vi är positiva till att arbeta vidare med att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från kläder och skor. Vi ställer oss kritiska till det faktum att kommittédirektivet begränsats till att enbart ta fram ett förslag på en skatt istället för att tillåtas analysera flera alternativ som kan ge avsedd, eller till och med större effekt. Vi anser att det finns brister i utredningens förslag på en kemikalieskatt för kläder och skor och att skatten därför inte bör införas i sin nuvarande form. Vi samlar våra kommentarer på utredningen nedan:

Sammanfattning

- Urvalet av de kemikalier som utredningen föreslår för beskattning är irrelevant och baseras på daterade studier som gjorts i alltför liten omfattning. Vi menar att urval och gränsvärden för de ämnen som regleras i skatten bör ses över och att hänsyn i större utsträckning bör tas till det faktum att flera listade ämnen redan är förbjudna i befintlig lagstiftning.
- Kommittédirektivets krav på att det ska finnas standardiserade mätmetoder eller motsvarande för de kemikalier som ska beskattas uppfylls inte.
- Utredningen kan i dagsläget inte ge klara direktiv för vad den "tillräckliga bevisning" innebär som gör att företag kan yrka på skatteavdrag för de varor som inte innehåller otillåtna halter av något ämne som ska beskattas och därmed uppfylls inte heller kommittédirektivets krav på en administrativt enkel skatt.

- Utredningen har inte kunnat bedöma huruvida de miljö- och hälsovinster man uppskattar att skatten ska generera är större eller mindre än de samhällsekonomiska kostnaderna. Det hade därför varit önskvärt att analysera utfallet av den kemikalieskatt på elektronik som infördes under 2019 innan man gick vidare med beslut i frågan om skatten på kläder och skor.
- Vi menar att utredningens beräkningar över de kostnader som företag drabbas av till följd av behovet av en ökad mängd tester samt tillhörande administration ligger långt under vad verkligheten kan komma att visa. Därmed uppfylls inte heller kommittédirektivets krav på en kostnadseffektiv skatt.
- Tidpunkten för ett införande av den här typen av skatt är illa vald och kan komma att innebära förödande konsekvenser för svenska kläd- och skohandlare som redan befinner sig i ett utsatt läge. Utredningen bedömer att skatten kan komma att ha en negativ påverkan på konkurrenskraften och sysselsättningen i branschen, trots att skattepolitiken ska skapa förutsättningar för en hållbar tillväxt och hög sysselsättning och vi ser en ökad risk för att också lönsamma bolag påverkas negativt av en kommande lagstiftning.

Synpunkter

Bristande relevans i urval av kemikalier och godtyckligt tillvägagångssätt för skatteavdrag

Om det föreligger en risk för att skadliga kemikalier återfinns i kläder och skor regleras deras användning och förekomst genom bland annat lagstiftning och branschstandarder i form av restriktionslistor. Risken att dessa kemikalier förekommer är direkt relaterad till den specifika produktens materialkomposition, varför vissa av de kemikalier som ingår i förslaget inte är tillämpliga för alla produkter. Exempelvis kunde varken siloxaner eller dispersionsfärgämnen detekteras i några skor (s. 138). Vi ser risker med att en ökad koncentration av tester på kemikalier som inte är relevanta tenderar att minska våra resurser till befintligt arbete med substitution av för oss mer relevanta, icke önskvärda kemikalier.

Kriterierna för berättigande av skatteavdrag är oklara och utredningens förslag på kategorisering av ämnen är inte tillfredsställande – exempelvis hänvisas inte till några analytiska testmetoder och för en del av de listade ämnena saknas standardiserade mätmetoder. Standardisering utgör ett grundläggande krav för att kunna upprätta relevanta kategorier för de ämnen som ska testas. Det är utifrån standarder snarare än utredningens förslag på klassificering av ämnen (bilaga 1-5 i utredningen) som vi kommer att testa förekomst av kemikalier i våra produkter.

Att utredningen föreslår att beskattningsmyndigheten ska avgöra från fall till fall vad som anses vara ett fullgott underlag för att avdrag ska beviljas (s. 291) är ett godtyckligt förfarande som dessutom gör det svårt att uppskatta resursåtgången eftersom kostnaden för analyser är direkt relaterad till vilken eller vilka typer av underlag som beskattningsmyndigheten kräver. Osäkerheten i befintliga riktlinjer gör att vi behöver ta höjd för att budgetera för eventuella omkostnader utifrån ett "värsta tänkbara scenario" vilket får konsekvenser för den övriga verksamheten.

Vi kommer inte att kunna bedriva ett proaktivt kemikaliearbete i den utsträckning som vi gör idag och ser att vi istället kan komma att behöva jobba reaktivt och från fall till fall med dessa frågor baserat på beskattningsmyndighetens krav på underlag.

En sko innehåller i snitt fem homogena material som alla kommer att vara beskattningsbara och för vilka vi kommer att behöva bevisa att inga beskattningsbara kemikalier finns. Eftersom det inte finns några miljömärkningar för skor antyder utredningen att vi kommer att behöva visa testresultat för att bevisa att våra produkter är fria från beskattningsbara ämnen.

Vi gör i dagsläget omfattande kemikaliska och fysikaliska tester på material- och produktnivå i vår egenproduktion. De ackrediterade laboratorier vi samarbetar med i våra produktionsländer har inte möjlighet att utföra tester på 6 av de 51 ämnen som återfinns i utredningens förslag¹.

Det innebär att både material och färdiga produkter kan behöva skickas fram och tillbaka mellan länder för att nödvändiga tester ska kunna göras – vilket går rakt emot skattens syfte att minska branschens miljöpåverkan.

Syfte och miljönytta i relation till ökade kostnader

Vi anser inte att införandet av en skatt kommer att minska förekomsten av eller risken för exponering och spridning av miljö- och hälsofarliga ämnen från kläder och skor på ett kostnadseffektivt sätt. Utredningen bedömer att förekomsten av skadliga kemikalier i kläder och skor kommer att minska oavsett skattens införande, om än i lägre hastighet än om skatten införs (s. 307).

Vi håller med om att det är av yttersta vikt att minska förekomsten av miljö- och hälsoskadliga kemikalier men den snabbaste lösningen är inte nödvändigtvis den mest hållbara. I antagandet att utfasningen kommer att ske snabbare genom införandet av en skatt tas inte i beaktning de företag som till fullo kan bära skattekostnaden utan att göra avdrag. I dessa fall finns inga garantier för att någon förbättring kommer att ske. Inte heller tas hänsyn till de ekonomiska konsekvenser som skatten resulterar i och vi ser därför att ett mer hållbart förslag vore att fortsätta utveckla internationellt harmoniserade kemikaliska föreskrifter och jobba för en långsiktig utfasning snarare än en snabb substitution.

I betänkandet beräknas kostnaderna för tester att uppgå till 60 000 000 SEK för 7000 skattepliktiga företag (s. 294) vilket är en kraftigt undervärderad siffra. Summan understiger vida den kostnad vi räknat fram för våra nödvändiga tester och vi ställer oss frågande till huruvida utredningen är medveten om det antal tester som kan komma att krävas för skor.

Om vi antar att ett test för oss i snitt kostar 1271 EUR (13 275 SEK) och att vi skulle behöva testa alla våra material och varianter blir våra uppskattade testkostnader ca 19 065 000 miljoner EUR (199 135 647 SEK). Våra möjligheter att testa det som är materialrelevant och reglerat i EU kommer minska eftersom vi istället kommer att behöva lägga vår testningsbudget på att testa skatteämnen, vilket kan komma att leda till ökade i stället för minskade kemikalierisker. I bilaga 1 och 2 redovisas de priser vi har fått av vår samarbetspartner när det kommer till kemikalietestning.

¹ Exklusive PFAS och Ftalater

Även om vi inte har några av de identifierade kemikalierna i våra produkter, kommer vi ändå beskattas när produkterna har ett visst KN-nummer. Skatten kommer att åläggas företag oavsett hur god kontroll de har över sin produktion och när endast 95% av skatten är avdragsgill blir detta en fiskal konstruktion som saknar miljönytta.

På en konkurrensutsatt marknad är det inte självklart att ett företag kan överföra kostnaden på sina kunder vilket innebär en konkurrensfördel för dem som har möjlighet att absorbera kostnader utan att höja priserna. Skatten riskerar dessutom att reducera svenska aktörers internationella konkurrenskraft genom en ökad kostnads massa vilket i sin tur kan medföra en substitution på marknader utanför Sverige – något som också underminerar syftet med skatten.

Vidare tar skatten inte hänsyn till process- och produktionskemikalier eftersom tester på färdiga produkter inte garanterar frånvaro av ämnen i produktionen. Ett införande av denna typ av skatt riskerar att låta fokus skifta från förbättringsarbete till efterkontroll när resurser behöver läggas på att administrera skatten. Vi ser också att införandet av en skatt riskerar att bli kontraproduktivt eftersom de ökade kostnader som följer med skatten gör att företag kommer att ha mindre marginaler att ta av för att bekosta användandet av mindre miljöpåverkande material och produktionsprocesser.

Skattens påverkan på en hårt ansatt bransch

Utredningen utgår från ett normalläge och ett verksamhetsår under vilket företagen kunnat arbeta utifrån normala förutsättningar och full kapacitet. Den senaste tidens utveckling till följd av Coronapandemin har drabbat en redan hårt ansatt bransch med rekonstruktioner, varsel och konkurser som följd och få av oss har möjlighet att i detta läge ta ytterligare höjd för de kostnader som införandet av en skatt skulle innebära. Eftersom skatten tas ut per respektive material kommer skobranschen att drabbas hårdare av skatten då skor innehåller flera material och komponenter jämfört med exempelvis en T-shirt eller ett par jeans.

De flesta företag i kläd- och skobranschen jobbar med relativt långa ledtider för produktutveckling, orderläggning och inköp. Vi anser att skatten har en alltför kort framförhållning och riskerar att inte få några positiva effekter under de första månaderna, men ändå medföra kostnader med betydande påverkan på företagen under dessa månader. Vi anser därför att en eventuell skatt ska införas tidigast våren 2022 för att ge företag möjlighet att anpassa sin verksamhet efter de nya kraven.

Utredningen menar att minskningen av antalet anställda till följd av skattens införande framförallt kommer att ske genom naturliga avgångar för vilka nyanställning inte sker (s. 313) vilket vi ser kommer att påverka arbetsförhållanden också för dem som behåller jobben, eftersom den administrativa bördan ökar medan resurserna minskar. Vidare påstår utredningen att förutsättningarna för att de som sägs upp ska få nya jobb inom sin sektor är goda (s. 314). Detta baseras på en rapport som Handels² gav ut 2018 då förutsättningarna på den svenska arbetsmarknaden såg diametralt olika ut jämfört med idag och vi ser därmed att förslaget skulle kunna leda till negativa konsekvenser på sysselsättningen i branschen.

² Handels (2018) Läget i Handeln – Januari 2018.

<https://handels.se/globalassets/centralt/media/pressrum/laget-i-handeln/laget-i-handeln-januari-2018.pdf> hämtad 2020-08-11

Slutsats

Beräkningarna på skattens effekter är osäkra och hela utredningen är baserad på ett stort antal antaganden vilket vi anser vara bristfälligt i förhållande till den stora påverkan en eventuell lagstiftning kommer att ha på Sveriges kläd- och skoföretag. För att säkerställa en framgångsrik reglering bör utredningen ange hur en eventuell skatt kan motivera utfasning av farliga ämnen och främja substitution av icke önskvärda ämnen och det bör klargöras på vilket sätt skatten inte enbart är en fiskal konstruktion. Mot bakgrund av de brister vi ser i utredningens förslag på en kemikalieskatt för kläder och skor anser vi att skatten inte bör införas. Om skatten trots allt införas bör 100% av den betalas tillbaka i de fall företag kan styrka frånvaro av skadliga kemikalier samtidigt som man bör se över de föreslagna kemikalernas relevans gentemot produkt. Tiden för implementering av skatten bör dessutom förlängas för att ge företag en möjlighet att anpassa sin verksamhet till de nya lagkraven.

När det gäller utfasning av farliga ämnen anser vi att internationellt harmoniserade och tydliga ämnesförbud likt REACH-förordningen är mest framgångsrika och har störst miljö- och hälsoeffekt. För branschen blir idén om en nationell skatt för att uppnå det angivna målet i sig fel. Inte bara för att detta är en lagstiftningsinsats på nationell nivå för en global industri, utan också för att det kommer leda till en ökad press på priser bakåt i leverantörskedjan samt ökade priser för konsumenterna istället för att, som önskvärt, ställa tuffare krav på öppenhet på kemikalieindustrin och dess försörjningskedja.

Detta yttrande är framtaget av NilsonGroup AB:s hållbarhets- och kvalitetsavdelning.

Therése Kernen
Sustainability Manager

Viktoria Herbertsson
Quality & Chemical Coordinator

Bilaga 1: Priser hos ackrediterat laboratorium för kemikalierna innefattade i utredningens bilaga 1-5

Ämnesnamn	CAS No	Testmetod	Bilaga	Pris test i Tyskland [EUR]
1,2 dikloretan	107-06-2	Headspace, 90°C, 45min, GC-MS analysis	1	N/A 22 (Indien)
Dimethylnitrosoamine	62-75-9	EN 71-12	1	229
Formamid	75-12-7	ISO/TS 16189- modified for determination of formamide Test equipment: GC-MS or LC- MS	1	88
Flamskyddsmedel				
Tris(2-chlorethyl)phosphate (TCEP)	115-96-8	ISO 17881-2	1	65
Tris(kliripropyl)fosfat (TCPP)	1067-98-7		1	
Tris(1,3-dikloro-2-propyl)fosfat (TDCPP)	13674-87-8		1	
Trifenylfosfat	115-86-6		4	
1,4 parafenylen diamin	106-50-3	ISO 14362-1 or ISO 17234-1 modified w/o dithionid treatment	2	41
Formaldehyd	50-00-0	Leather: ISO 17226-1: 2018	2	40
		Textiles: ISO 14184-1:2011		40
Metaller				
Nickel, Cobalt, Silver Compund	Various	Total metal content: EN 16711-1	2 & 5	43
Nickel, Cobalt, Silver Compund	Various	Extractable metal content: EN 16711-2		43
Nickel release	Various	ISO 14389	2	42
Klorparaffiner				
Short-chain chloroparaffins (SSCP), C10-C13	85535-84-8	ISO 18219 modified	3	110
Medium-chain chloroparaffins (MCCP), C14-C17	85535-85-9			
Long-chain chloroparaffins (LCCP), C18-	85535-86-0			N/A, 43 (Indien)

Ämnesnamn	CAS No	Testmetod	Bilaga	Pris test i Tyskland [EUR]
Siloxaner				
Octamethylcyclotetrasiloxane (D4)	556-67-2	Solvent extraction, determination by GC-Ms with approval by LC-MS in case of positive results	3	N/A 47 (Indien)
Decamethylcyclopentasiloxane (D5)	541-02-6			
Dodecamethylcyclohexasiloxane (D6)	540-97-6			
Alkyfenol/etoxilater				
Alkyphenol (AP)	Various	Leather: ISO 18218-1 modified for NP & OP Textiles: ISO 21084:2019	4	90
Nonylphenol (NP)	Various			
Octylphenol (OP)	Various			
Alkyphenol etoxylates (APEO)	Various	Leather: ISO 18218-1 Textiles: ISO 18254-1		
Nonylphenol etoxylates (NPEO)	Various			
Octylphenol etoxylates (OPEO)	Various			
-4-Nonylphenol, branched and linear, etoxylated	Various			
				79
Dimethyloktadecyl (3-(trimethoxysilyl)(propyl)ammoniumklorid	27668-52-6	currently no method available	5	N/A 44 (Vietnam)

Ämnesnamn	CAS No	Testmetod	Bilaga	Pris test i Tyskland [EUR]
Dyes (Allergenic and carcinogenic)				
C.I. Acid Red 114	6459-94-5	DIN 54231	1 & 2	69
C.I Basic Blue 26	2850-56-5			
C.I Basic Violet 14	632-99-5			
C.I Direct Black 38	1937-37-7			
C.I Direct Blue 15	2429-74-5			
C.I Direct Red 28	573-58-0			
C.I Pigment Black 25	68186-89-0			
C.I Pigment Yellow 157	68610-24-2			
C.I Disperse Blue 3	2475-46-9			
C.I Disperse Blue 7	3179-90-6			
C.I Disperse Blue 26	100357-99-1			
	13324-23-7			
	3860-63-7			
	2580-56-5			
C.I Disperse Blue 35	12222-75-2			
	56524-77-7			
C.I Disperse Blue 102	12222-97-8			
C.I Disperse Blue 106	12223-01-7			
C.I Disperse Blue 124	61951-51-7			
C.I Disperse Brown 1	23355-64-8			
C.I Disperse Orange 1	2581-69-3			
C.I Disperse Orange 3	730-40-5			
C.I Disperse Orange 37/59/76	13301-61-6			
	12223-33-5			

	51811-42-8			
C.I Disperse Red 1	2872-52-8			
C.I Disperse Red 11	2872-48-2			
C.I Disperse Red 17	3179-89-3			
C.I Disperse Yellow 1	119-15-3			
C.I Disperse Yellow 9	6373-73-5			
C.I Disperse Yellow 39	12236-29-2			
C.I Disperse Yellow 49	12239-15-5			
	54824-37-2			
C.I Disperse Orange 149	85136-74-9			
C.I Disperse Blue 291	Various			
C.I Disperse Violet 1	128-95-0			
C.I Disperse Violet 93	122463-28-9			
C.I Disperse Yellow 64	10319-14-9			
C.I Disperse Yellow 23	6250-23-3			

N/A- Not Applicable. I de fall testen inte kan utföras i Tyskland har priser hämtats från ackrediterat laboratorium i annat land. Inget av de länder vi samarbetar med i dag, och där vi har produktion, kan utföra samtliga tester.

Bilaga 2: Priser hos ackrediterat laboratorie för kemikalierna ftalater och PFAS

Ämnesnamn	CAS No	Testmetod	Pris test i Tyskland [EUR]
Ftalater	Various	ISO 14389	97
PFAS	Various	CEN/TS 15968 modified	175